

julkaisi englanninkielisinä käännöksinä teoksessaan *Same-Sex Unions in Premodern Europe* (1995). Korpela on tehnyt käännökset kreikan-, muinaislaavin- tai serbiankirkkoslaavinkielisistä alkuteksteistä. Niistä siunausten osista, jotka ovat käytössä Suomen ortodoksisen kirkon palveluksissa, Korpela on käyttänyt virallisia käännöksiä, vaikka ne olisivat heikkolaatuisiakin. Korpelan mukaan on tärkeää, että lukija huomaa näidenkin rukouspalvelusten koostuvan kirkollisten palvelusten tutuista osista.

Mitä palveluksissa sitten rukoilaan kahdelle samaa sukupuolta olevalle? Grottaferratan 1000-luvulta olevassa käsikirjoituksessa pyydetään muun muassa ”kestävää rakkautta ja nuhteetonta elämävaellusta”, ”tahratonta uskollisuutta ja rikkoutumatonta rakkautta”, ”rauhaa, rakkautta ja yksimielisyyttä” sekä ”keskinäistä rakkautta”. Lisäksi rukoillaan: kuten Herra näki oikeaksi yhdistää apostolit Filippuksen ja Bartholomeuksen ja marttyyrit Sergiuksen ja Bacchuksen ”veljeksiksi ei lihasta vaan uskolla ja hengellä”, hän liittäisi nämä kaksi palvelijaansa yhteen ”ei lihan siteellä vaan uskon ja hengen kautta”.

Muissa kaavoissa on samoja osia. Siinain euhologionin 1000- tai 1100-luvulta olevassa kaavassa pyydetään Herraa ”liittämään heidät yhteen rakkaudessa ja elämässä”, rukoillaan ”heidän Kristuksessa solmitun liittonsa puolesta”, pyydetään, että Herra ”yhdistäisi heidät täydellisellä rakkaudella ja erottamattomalla elämällä”, rukoillaan, että he saisivat ”säilyttää veljeytensä toisiaan kadehtimatta” ja pyydetään heille ”kunniallista uskollisuutta ja totista rakkautta”. Lisäksi rukoillaan: kuten Herra näki hyväksi, että apostolit Pietari ja Paavali, Filippus ja Bartholomeus ja marttyyrit Sergius ja Bacchus ”olivat veljiä, eivät veren siteellä vaan uskosta ja rakkaudesta”, hän siunaisi myös nämä palvelijansa ”liittymään yhteen ei syntymästään vaan uskolla ja rakkaudella”.

Rukouspalveluksiin sisältyy osia, jotka ovat suoraan avioliittokavasta. Tällainen osa on esimerkiksi 1300-luvun alusta olevaan serbiankirkkoslaavinkieliseen rukouspalveluskaavaan sisältyvä analogin kiertäminen, joka kuvaa parin yhteistä vaellusta maailmassa. Korpela myöntää, että kyseisten liittojen suhde avioliiton sakramenttiin jää kuitenkin kiistanalaiseksi. Kaavat eivät myöskään kerro, mitä siunatuissa suhteissa todella tapahtui, ja miten kumppanukset rakensivat elämänsä.

Joka tapauksessa Korpela pystyy pienellä kirjallaan osoittamaan suomalaisille lukijoille, että kristillisen kirkon historiassa on tunnettu myös muiden kuin mies–naisparien siunaaminen. Luterilaisen kirkon piispojen olisi ollut hyvä tietää tämä, kun he muutama vuosi sitten väittivät, että ”kirkko on suhtautunut pidättyvästi yhden miehen ja yhden naisen avioliitosta poikkeavien suhteiden siunaamiseen” (*Rakkauden lahja* 2008, 60).

Samaa sukupuolta olevien parien siunaamisen tai vihkimisen teologian kehittäely traditionaaliselta pohjalta on idän kirkoissakin alkanut, mutta lännen kirkoissa sitä on tehty jo vuosikymmeniä. Piispanvirasta kirkon yhteyden vuoksi kiellettyyn anglikaaniteologi Jeffrey John pyrki jo parikymmentä vuotta sitten teoksessaan *Permanent, Faithful, Stable: Christian Same-sex Partnerships* (1993) perustelemaan, miksi sakramentaalinen avioliitto kuuluu myös samaa sukupuolta oleville kumppaneille. Aihetta on historiallisen (trinitaarisen) teologian valossa käsitellyt myös esimerkiksi keskiajan tutkija Marilyn McCord Adams artikkelissaan ”Trinitarian Friendships: Same-Gender Models of Godly Love in Richard of St. Victor and Aelred of Rievaulx” teoksessaan *Theology and Sexuality* (2002).

VESA HIRVONEN
DOS., LAHTI

OSMO PEKONEN

La Rencontre des Religions autour du voyage de l'abbé Réginald Outhier en Suède en 1736–1737. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus 2010. 363 s.

Dosentti Osmo Pekonen on monipuolinen kirjoittaja, jonka laaja tuotanto ulottuu matematiikasta teologiaan ja tiedepolitiikasta kirjallisuudentutkimukseen. Eri aiheita yhdistävänä punaisena lankana hänen tuotannossaan kulkee Ranskan tieteen esittely ja ranskalaisen kulttuurin laajan vaikutuksen dokumentointi.

Esiteltävä teos liittyy luonnon-tieteilijä Maupertuisin kuuluisaan Suomen-matkaan, jonka mittauksien perusteella Maan todistettiin olevan navoiltaan hieman litistynyt, niin kuin Newtonin painovoimateoria ennustaa. Tornion ja Pellon välinen Tornionjokilaakson alue tarjosi 1700-luvun alkupuolella riittävän pohjoisen seudun, jolla vaadittava mittaus voitiin tehdä. Asuttu vesireitti tarjosi majoitus- ja kuljetusmahdollisuudet sekä itse mittaus- ta varten tasaisia jääkansia ja näkyvyydeltään erinomaisia kukkuloita.

Luonnontutkijan roolissa matkalla oli myös katolinen pappi Outhier, jonka matkapäiväkirja on varsinaisesti Pekosen tutkimuskohteena. Siihen Outhier kirjasi moninaisia huomioita kohtaamastaan luterilaisesta kulttuurista. Lisäksi siinä piirtyvät esiin saamelaisten uskonnolliset tavat ja hiukan myös ortodoksinen kirkko. Teologin silmissä Outhierin huomiot ovat varsin vaatimattomia ja pinnallisia, myös oman aikansa mittapuulla mitattuna. ”Uskontojen kohtaaminen” on tässä mielessä hieman mahtipontinen tutkimustehtävä. On silti hyödyllistä, että Pekonen esittää Outhierin kirkkohistoriallisista huomautuksista lavean kokonaiskuvan.

Kirjan suurimmat ansiot ja lukunautinto syntyy siitä, että Peko-

nen taustoittaa Maupertuisin matkan moninaisia yksityiskohtia, aina maanmittauksen tekniikasta Ruotsin juliaanisen kalenterin tuottamiin ajanlaskun hankaluuksiin saakka. Myös torniolaisten Planströmin sisarusten kuuluisa rakkaustarina retkikunnan miesten kanssa tulee seikkaperäisesti valotettua. Pekonen on nähnyt huomattavasti vaivaa kirjan runsaan kuvituksen ja kauniin ulkoasun kanssa.

Paikannimien oikeinkirjoitus tulee perinpohjaisesti esiteltyä. Lapin yliopiston matkailutieteen tarpeita silmälläpitäen Pekonen on kirjoittanut kokonaisen luvun tämän päivän turistin mahdollisuuksista kohdata Maupertuisin matkan muistoja Lapissa. Myös suomalainen turisti voi kirjan ohjeiden perusteella löytää nyky-Ranskasta Maupertuisin ja Outhierinkin muistelupaikat. Kirjallisuusluettelot ovat erinomaisen tyhjentävät ja laadittu kansainvälistä lukijakuntaa silmällä pitäen.

Teos on erinomainen lahjakirja ranskalaiselle ystävälle. Osmo Pekonen ansaitsee jälleen kerran kiitoksen ja tunnustuksen siitä tyylikkäästä tavasta, millä hän rakentaa Ranskan ja Pohjolan välistä kulttuurisiltaa.

RISTO SAARINEN
PROF., HELSINKI

MARTTI HÄIKIÖ
V. A. Koskenniemi:
Suomalainen klassikko,
osat 1–2. Martti Häikiö ja
WSOY 2009. WS Bookwell
Oy, Juva 2010. 416 + 416 s.

Professori Martti Häikiö on julkaissut laajan ja yksityiskohtaisen elämäkerran runoilijaprofessori V. A. Koskenniemiestä. On yllättävää, että vasta nyt ilmestyy koko Koskenniemen elämän käsittävä, historiallisesti luotettava elämäkerta. Aikai-

sempi, Lauri Viljasen julkaisema teos *V. A. Koskenniemi: Hänen elämänsä ja hänen runoutensa* ilmestyi "runoilijahumanistin" 50-vuotisjuhliin 1935. Koskenniemen elämäkertahanketta ovat Häikiön mukaan viritelleet tässä välissä Pekka Mattila sekä Eero Saarenheimo. Nämä hankkeet eivät kuitenkaan toteutuneet. Martti Häikiö on tehnyt kulttuurityön julkaisessaan tämän käsillä olevan elämäkerran.

Veikko Antero Forsnäs syntyi "vanhan isän ja nuoren äidin poikana" oululaiseen opettajaperheeseen vuonna 1885. Isä Anders Forsnäs oli ruotsalaista talonpoikaissukua ja toimi oppikoulun opettajana. Hän oli Oulun ruotsalaisen lyseon latinan ja kreikan lehtori, "joka opetti myös uskontoa". Mennessään naimisiin Aina Hällbergin kanssa hän oli 46-vuotias, Aina vasta 18-vuotias. Anders kuoli vuonna 1888 Veikko Anteron ollessa alle kolmevuotias. Isän kuoltua poika muutti äitiinsä ja siskojensa kanssa äidinäidin, rehtorinleski Maria Hällbergin ja äidin kolmen sisaren asuttamaan pieneen taloon Oulun Kauppurienkadun varrelle. Yhdessä äitiinsä ja sisartensa kanssa Forsnäs suomensi sukunimensä Koskenniemiiksi Snellmanin päivänä 1906. Nopeasti runoilijanimeksi vakiintui V. A. Koskenniemi, joka oli käytössä jo ensimmäisessä runokokoelmassa *Runoja* (1906).

Koskenniemi oli Suomen Akatemian ensimmäinen kirjailijajäsen, runoilija, esseekirjailija aforistikko, sanomalehtimies, tietokirjailija ja kriitikko. Jo tuotantonsa varhaisessa vaiheessa hän toi suomalaiseen lyriikkaan ranskalaisesta parnassolaisuudesta virikkeitä saaneen selväpiirteisen, ajatuspitoisen mieterunon perinteen. Kai Laitisen mukaan Koskenniemi oli "eurooppalaisen symbolismin perillinen", joka myöhemmässä elämässään teki merkittävän uran myös Turun vastaperustetun suomalaisen yliopiston pitkäaikaisena kirjallisuuden professorina ja rehtorina ennen siirtymistään Suomen akatemiaan vuonna 1948.

Koskenniemi kuoli Turussa 77-vuotiaana elokuussa 1962.

Vaikka käsillä oleva Häikiön teos on ensimmäinen kokonaiselämäkerta Koskenniemiestä, kirjallisuustieteellinen ja historiallinen keskustelu hänen elämänsä ja ajattelunsa erityisnäkökulmista on ollut vilkasta. Teologisesta ja uskonnonfilosofisesta näkökulmasta häntä on tarkastellut erityisesti Yrjö Luojola 1962 ilmestyneessä väitöskirjassaan *V. A. Koskenniemen totuudenetsijä-motiivi*, sekä myöhemmin julkaistussa teoksessaan *V. A. Koskenniemen uskonnollinen maailma* (1977). Näistä teoksista välittyy selvästi Luojolan ihannoiva asenne ja ajankohdalle ominainen taipumus ylitulkintaan.

Myöhemminkin on ilmaantunut joitakin kiinnostavia keskustelun-avauksia Koskenniemen uskonnolliseen ajatteluun. Heikki Länsisalo uskaltautui väittämään Hiidenkivessä (3/2003), että nuoren Koskenniemen lyriikka olisi ollut "ohjelmallisen ateistista", ja että hänen runoutensa eroaisi monen muun painotuksen ohelle aikansa kansallisrunoudesta juuri tässä. Koskenniemen uskonnollista ajattelua käsittelevä keskustelu on Luojolan jälkeen ollut hyvinkin fragmentaarista eikä ylilyönneiltä ole välttytty. Länsisalon ateismi-tulkintaa vasten voitaneen luotettavampana pitää Kari Mäkisen väitöskirjassaan (1989) esittämää luonnehdintaa, jonka mukaan Koskenniemelle kristillisyyttä ei ollut vain suomalais-kansallista perintöä vaan sen puolustuksessa yhdistyivät "valkoisen Suomen arvomaailma ja eurooppalaisen kulttuurin henkisen ytimen puolustus". Koskenniemen ja kirkollisten piirien keskinäisestä luottamuksesta kertoo Mäkisen mukaan sekin, että Koskenniemi valittiin virsikirjakomitean runoilijajäseneksi 1918–1923.

Häikiön mukaan suurin Koskenniemeä koskevan tutkimuksen aukko on kohdistunut vuosiin 1935–1962, siis Viljasen Koskenniemi-elämäkerran jälkeisiin vuosiin. Häikiöllä on ollut suurenmoinen etuoikeus